

בס"ד. ש"פ וארא, כ"ז טבת, מכה"ח שבט ה'תשמ"א

הנחה בלתי מוגה

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה וְאֵל אֶהֱרֹן לֵאמֹר כִּי יִדְבַר אֲלֵיכֶם פְּרַעַה לֵאמֹר תִּנּוּ לָכֶם מוֹפֵת וּמִמְשִׁיךְ בְּכַתּוּב² וַיִּקְרָא גַם פְּרַעַה לַחֲכָמִים וּלְמַכְשָׁפִים וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם חֲרָטוּמֵי מִצְרַיִם בְּלִהְטִיהֶם כֵּן, וּמַסִּיִּים³ וַיְבַלַּע מִטָּה אֶהֱרֹן אֶת מִטּוֹתָם, הֵינְנוּ שֶׁהִנַּחַשׁ נִהְפֵךְ אַח"כ לַמִּטָּה וְבִלַּע אֶת מִטּוֹתָם. וַיִּדְוַע הַדְּיוּק בְּזֶה⁴, לִהְבִּין עֵינַי הַמִּטָּה שֶׁנִּהְפֵךְ לַנַּחֲשׁ, זֶה הִ' הַמוֹפֵת הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּתְּנָה לַפְּרַעַה וְקִדְמָה לְכָל עֶשֶׂר הַמְּכּוֹת. גַּם צָרִיךְ לִהְבִּין, דִּהְנָה ע"י עֶשֶׂר הַמְּכּוֹת הִ' הַבִּירּוּר דְּמִצְרַיִם, וַיִּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם⁵, שֶׁעֲשָׂאוּהָ כַּמְצוּדָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגָן וְכַמְצוּלָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגִים⁶. וּמִזֶּה מוּבָן, דִּהְמוֹפֵת הָרִאשׁוֹן (שֶׁקִּדְמָה לְעֶשֶׂר הַמְּכּוֹת) הוּא עֵינַי כְּלָלִי, וְהַמְּכּוֹת הֵם פְּרָטִים, וְכַמְבּוֹאֵר בַּקְּבֵלָה וּבַחֲסִידוֹת⁷ שֶׁעֲשָׂר הַמְּכּוֹת הֵן כְּנֶגֶד עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, וְצָרִיךְ לִהְבִּין הָעֵינַי בְּזֶה.

וְלִהְבִּין כָּל זֶה, הֵנָּה עֵינַי אֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁרָשׁוּ הוּא בְּמִצְרַיִם וּגְבוּלִים דְּקְדוּשָׁה לְמַעֲלָה, וּמִזֶּה נִשְׁתַּלְשֵׁל אַח"כ בַּהֲשַׁתְּלָלוֹת ע"י מַחֲצוֹת וּמַסְכִּים וּפְרַסְאוֹת, בַּח"י מִצְרַיִם, עֲרוֹת הָאָרֶץ⁸, לַמִּטָּה, עַד לָאָרֶץ מִצְרַיִם כַּפְּשׁוּטָה שְׁבָה הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגִלוּת. וְהַכּוּוּנָה בְּזֶה הִיא, שִׁיהִי יִתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחוּשֶׁךְ⁹, יִתְרוֹן בְּלִימוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמְּצוּוֹת, וְגַם לְבַרֵר הַנִּיּוּצוֹת בְּמִצְרַיִם. וְכוּוּנָה זֹאת נִשְׁלָמָה בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, דַּע"י הַיְצִיאָה מִמִּצְרַיִם נַעֲשֶׂה יִתְרוֹן הָאוֹר מִתּוֹךְ הַחוּשֶׁךְ, וְכַמ"ש¹⁰ בְּהוֹצִיאֵךְ אֶת הָעַם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה, וְגַם בִּירְרוּ אֶת הַנִּיּוּצוֹת דְּמִצְרַיִם, כַּמ"ש וַיִּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם, שֶׁעֲשָׂאוּהָ כַּמְצוּדָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגָן וְכַמְצוּלָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגִים, שְׁבִזָּה יֵשׁ ב' עֵינַיִם, מְצוּדָה וְדָגָן וְכַמְצוּלָה וְדָגִים, דְּמַצּוּלָה הִיא יָם, וְשֶׁרֶשֶׁה בְּקְדוּשָׁה הוּא בַּח"י עֵלְמָא דַּאֲתַכְסִּיא, וְכַמְצוּדָה הִיא בִּיבִישָׁה, וְשֶׁרֶשֶׁה בְּקְדוּשָׁה בַּח"י עֵלְמָא דַּאֲתַגְלִיא¹¹, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ וְנִשְׁתַּלְשֵׁל בְּבַחֲיוֹת אֵלוּ בְּלַעוּ¹²,

(1) פִּרְשָׁתְנוּ (וֹאֲרָא) ז', ח"ט.

(8) מִקֵּץ מַב, ט. שם, יב.

(9) ע"פ ל' הַכְּתוּב – קִהַלְתָּ ב', יג. וְרָאָה סֵפֶר

(2) שם, יא.

הַעֲרֹכִים – חֲב"ד (כַּרְךָ ב') עֲרַךְ אוֹר – בִּיחַס לַחוּשֶׁךְ

(3) שם, יב.

ס"ח (ס"ע תַּקְעָה וְאֵילֶךְ). וְש"נ.

(4) תו"א פִּרְשָׁתְנוּ רַד"ה זֶה (נור, ד). וְעַם קִיּוּרִים

(10) שְׁמוֹת ג', יב.

הַגְּהוֹת – בַּאוּה"ת פִּרְשָׁתְנוּ (כַּרְךָ ז) ע' ב'תְּרוּ.

(11) רָאָה גַם ד"ה וַיְהִי בְּשִׁלַּח תִּשְׁכַּח"א (לְקַמֵּן ח"ב

(5) בַּא יב, לו'.

ע' ז). ד"ה מְצוּתָהּ מִשְׁתַּשְׁקַע חַמְמָה כו' תִּשְׁלַח

(6) בְּרֹכוֹת ט, ב. פִּסְחִים קִיט, א.

פ"ט (סֵה"מ חֲנוּכָה ס"ע קֶצֶא-ב). ד"ה בַּאֲתֵי לַגְּנֵי

(7) פִּע"ח שַׁעַר (כָּא) חֲג הַמְּצוֹת פ"ז. סִידוּר

תִּשְׁמ"פ"ח (סֵה"מ מְלוֹקֵט ח"א ע' שִׁפְכ). שִׁיחַת

שְׁל"ה בְּמִקּוּמוֹ. הַמְּשַׁךְ וְהַחֲרִים תְּרַל"א (קַה"ת,

אַחַש"פ תִּשְׁכ"ו) (שִׁיחוֹת קוֹדֵשׁ תִּשְׁכ"ו ע' 349) –

תִּשְׁע"ה) ע' ח. וּבְכ"מ.

בְּשֵׁם אַבִּי. וְרָאָה לְקוּטֵי לו"צ אַג"ק ע' ער.

עד לארץ מצרים כפשוטה. וביציאת מצרים הי' בירור כל הניצוצות, וינצלו את מצרים גו'.

וביאור הענין הוא, הנה אמרו רז"ל¹² בתחילה הי' הקב"ה בונה עולמות ומחריבן, כי דין לא הגיין לי', והסתירה היתה על מנת לבנות, בשביל בנין עולם התיקון, דע"י עולם התיקון הוא תיקון השבירה דעולם התהו. ובשביל זה היתה נפילת הניצוצות דתהו עד לעולם הזה התחתון, כדי שהאדם בעבודתו יתקן ויכיר ויזכך ויעלה אותם לשרשם, עד שיהי' יתרון האור מן החושך כו'.

והנה טעם הדבר מה שישראל דוקא הם המבררים את הניצוצות דעולם התהו, הוא לפי שגם בהנשמה יש דוגמת ענין ירידת הניצוצות דעולם התהו. ויש לומר, דזהו הקשר בהדרושים¹³, דלאחרי שמבאר ענין ירידת הניצוצות ממשיך בזה, והיינו כמו על דרך משל בנשמת האדם, כי בזה בא לבאר מה שבירור הניצוצות הוא ע"י עבודת האדם דוקא. והענין הוא, דהנה הנשמה טרם בואה לגוף היתה בבחי' ביטול לגמרי, וכמ"ש¹⁴ חי ה' גו' אשר עמדתי לפניו¹⁵, דעמידה היא ביטול¹⁶. וגם בבחי' המדות שבנשמה למעלה, שכללותן הן אהבה ויראה, זהב וכסף¹⁷, הנה אף שהם למטה מענין העמידה, אבל מ"מ הרי האהבה ויראה הן רק באלקות, ועד"ז בשאר המדות. ומשם ירדה למטה ונתלבשה בגוף החומרי, בחי' משכא דחויא¹⁸, שזהו ענין הגלות, וכמבואר בתניא¹⁹ במה שאמרו רז"ל²⁰ ככל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, דבכל דור ודור היינו בכל יום ויום, לפי שהנפש האלקית היא בגלות מצרים במאסר הגוף משכא דחויא. ומזה מובן דענין ירידת הנשמה בגוף הוא דוגמת ענין ירידת הניצוצות דתהו, וע"ד מה שגם הניצוצות היו בתהו שהוא בחינה נעלית ביותר וירדו למטה, עד שיוכלו להיות יש ודבר בפני עצמו, וכמאמר פרעה²¹ לי יאורי ואני עשיתיני רק דקרו לי' אלקא דאליא²², ולכן, גם תכלית ירידת הנשמה היא לא רק בשביל יתרון האור, והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה²³, שתשוב היא בעצמה, אלא עוד זאת, שתשיב עמה גם את הניצוצות דתהו שישבו גם הם לשרשם ומקורם בקדושה, ועוד למעלה מזה.

(12) ראה ב"ר פ"ג, ז. פ"ט, ב. קה"ר פ"ג, יא [א].
וראה סה"מ ה"ש"ע' סד ואילך. שם ע' 55 (וראה בהערה שם).

(13) תו"א ואוה"ת שבהערה 4.

(14) מלכים"א יז, א. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 147 הערה 53. וש"נ.

(15) ראה זח"ג סח, ב.

(16) ראה לקו"ת נשא כ, ג. ובכ"מ.

(17) ראה תו"א וישב כו, ד. ובכ"מ.

(18) תקו"ז תכ"א (מח, ב). תניא רפמ"ז. ובכ"מ.
(19) שם.

(20) פסחים קטז, ב (במשנה).

(21) יחזקאל כט, ג (מהפסרת פרשתנו).

(22) מנחות בסופה.

(23) קהלת יז, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו.

וזהו ענין יציאת מצרים, שלא רק שנעשה בישראל יתרון האור מן החושך, אלא עוד זאת, שביררו את הניצוצות במצרים והעלו אותם גם למעלה משרשם ומקורם. וזהו וינצלו את מצרים, כמצודה שאין בה דגן וכמצולה שאין בה דגים, כי בניצוצות דתהו יש ב' אופנים, דיש ניצוצות שבשרשם היו בגלוי, בחי' עלמא דאתגליא, ולכן נפלו למטה בבחי' מצודה ודגן, ויש שהיו בבחי' העלם, עלמא דאתכסיא, ולפיכך נפלו למטה בבחי' מצולה, מצולה בלב ים²⁵. ובכ' אופנים אלו הי' בירור הניצוצות לגמרי.

וזהו מ"ש²⁶ ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד גו', דשרש ומקור כל ההמשכות הוא מבחי' עדן, דעדן הוא בחי' תענוג קדמאה, בחי' עתיק²⁷. ולמעלה מזה, מבואר באגה"ק ד"ה איהו וחיוהי²⁸, דשרשא ומקורא דכולא הוא המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו. ומשם נמשך הנהר להשקות את הגן, ומשם, ע"י צמצום ומסכים ופרסאות וכו', יפרד בבחי' פירוד והתחלקות לעלמא דפרודא, והי' לארבעה ראשים²⁶ [עד לנהר הרביעי הוא פרת²⁹, והוא רומז לגלות אדום, הגלות הרביעי³⁰]. שם האחד פישון³¹, הוא נילוס נהר מצרים המשקה את מצרים³², והוא הנהר הראשון והכללי, כי בו נפלו ניצוצים רבים וכו'. והכוונה בזה היא על מנת לבררם כו'. וביציאת מצרים הי' הבירור בזה, וכמ"ש וינצלו את מצרים, והבירור הי' באופן כזה שלא נשאר אפילו ניצוץ אחד. וכדאיתא בכתבי האריז"ל³³ שהטעם לאיסור החזרה למצרים (וכמ"ש³⁴ לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם), הוא, לפי שכבר נתבררו כל הניצוצות שנפלו בה.

ובזה יובן ענין המופת הראשון שהראה השי"ת לפרעה שהוא ענין שנהפך המטה לתנין (ופרש"י נחש). דהנה התנין הוא מקור הקליפות דמצרים, כמ"ש (בהפטרות השבוע)²¹ פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו. וזהו מה שהראו לו משה ואהרן, שכל גדולתו ויאוריו ודגת יאוריך וכו'³⁵, הכל הוא מהמטה שנהפך לתנין. ואח"כ הראו לו איך שהתנין נהפך למטה, וגם ויבלע מטה אהרן את מטותם, כי כל הכוונה בהם היא בשביל שייחפכו אח"כ לקדושה. כי הנה מטה ענינו המשכת האורות דקדושה, דזהו ענין המטה מלשון הטי' והמשכה³⁶, ונקרא גם שבט,

25) ע"פ ל' הכתוב – יונה ב, ד.

26) בראשית ב, י.

27) ראה זח"ג רצ, רע"א (אד"ז). תו"ח לך לך פא, ב, ובכ"מ.

28) ס"כ (קל, סע"א-ב).

29) בראשית שם, יד.

30) ב"ר פט"ז, ה.

31) בראשית שם, יא.

32) פרש"י עה"פ.

33) פ"ע"ח שער (ח) העמידה פ"ג. ספר הליקוטים ר"פ תצא.

34) בשלח יד, יג.

35) יחזקאל שם, ד"ה.

36) לקר"ת מטות פכ, א. תו"ח שמות נו, ב.

ובכ"מ.

שגם זה הוא לשון המשכה כמו כוכבא³⁷ דשביט³⁸. וזהו ענין הפיכת המטה לתנין, והפיכת התנין למטה, ובליעת מטה אהרן את מטותם. דהיינו להורות שכל החיות שלהם מקורו ושרשו הוא בקדושה, וזה שנתהוה ענין של לעו"ז, הרי התכלית והכוונה בזה היא כדי שיתהפך אח"כ לקדושה. ואח"כ ע"י עשר המכות ה"י הברור בכל הניצוצות שבמצרים, ועד שבמכת בכורות כתיב³⁹ למכה מצרים בבכוריהם, אתהפכא חשוכא לנהורא⁴⁰ כו'⁴¹.

והנה בכל דור ודור ובכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים, שזהו ענין העבודה דיציאת מצרים שבכל יום, ועל זה היא ההוראה שלומדים מענין המטה שנהפך לנחש וכו', שכל מציאות המצרים והחושך וכו' היא בשביל יתרון האור שעל ידם.

ויש לומר שזהו גם הקשר דענין זה ליום ההילולא של רבינו הזקן (כ"ד טבת), שחל בשנה זו ביום הרביעי דפ' וארא, דאז הוא שיעור החומש דהפיכת המטה לתנין וכו', וכפי שכותב בעל ההילולא באגרת התנחומין שלו⁴² שביום זה הנה כל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו עולה למעלה מעלה ואח"כ מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה ופועל ישועות בקרב הארץ⁴³. ומזה לוקחים כח מיוחד לפעול ישועות בקרב הארץ וכו'. ואחרי הגאולה הפרטית של כאו"א מישאל בעבודתו (כמבואר באגה"ק⁴⁴) הרי כל הגאולות הפרטיות מתאחדות יחדיו, ועי"ז מוציאים את כאו"א מישאל וכל כנסת ישראל ושכינתא שבגלותא⁴⁵ מן הגלות אל הגאולה הכללית, ועתידה ירושלים שתתפשט בכל הארצות⁴⁶ ועתיד בית המקדש שיתפשט בכל ירושלים⁴⁷, ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר⁴⁸, וכבר ה' לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה (כמ"ש בתניא⁴⁹), והקיצו ורננו שוכני עפר⁵⁰, ובעלי ההילולא דכ"ד טבת ודיו"ד שבט בתוכם, במהרה בימינו ממש.

(45) ראה מגילה כט, א.	(37) ל' חז"ל – ברכות נח, ב.
(46) ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ' שבת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג. לקו"ת מסעי פט, ב.	(38) תו"א ויצא כד, א. תו"ח שם. וככ"מ.
(47) ראה חדא"ג מהרש"א מגילה שם, ב (בשם המדרש), הובא בסה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 467.	(39) תהלים קלו, י.
וראה גם חדא"ג מהרש"א ב"ב עה, ב.	(40) ראה זח"א ד, א.
(48) ישעי' מ, ה.	(41) ראה לקו"ש ח"ב ע' 35 ואילך. ח"ז ע' 61 ואילך.
(49) פל"ו (מו, א).	(42) אגה"ק סכ"ח.
(50) ישעי' כו, יט.	(43) ל' הכתוב – תהלים עד, יב.
	(44) סימן ד.